

τα, τὰ παραλυμένα μου νεύρα και βγάλε με απ' τὴν ἀπογοήτευση πὸν με κυριεύει.

«Κάνε με νὰ μὴν κλαίω—γιατὶ εἶνε πολὺ ἀδικο αὐτὸ—και δόσε μου τὴ χαμένη μου δύναμη, γιατί θέλω νὰ σὲ προσκυνῶ και νὰ σὲ δμνήσω με τὰ δάκρυα στὰ μάτια, πὸν νὰ μὴν εἶναι δάκρυα τῆς ἀγρωσύας, ἀλλὰ δάκρυα τῆς ὑγείας πὸν ξεχειλλίζει.

«Ὅλες τὶς τραγωδίαι τῆς ζωῆς μου τὶς ἀλλοπάλιλες, πὸν στὰ μάτια τῶν συμπατριωτῶν μου—ἀν ἔχω κ' ἐγὼ τέτοιους—γίνονται κωμωδίαι, θέλω νὰ τὶς λογομνησῶ κοντὰ σου.

«Δόσε μου τὸ ἀληθμονάνθη νὰ μυρίσω και δόσε μου τὸ λατὸ νὰ γενιῶ.

«Ἀπὸ ὅλους τοὺς προσκυνητές σου ὁ ἀσημότερος ἐγὼ, κ' ἀπὸ ὅλους τοὺς δοξασιές σου ὁ ἐλάχιστος ἐ γ ὼ ε ἰ μ ἰ· μὰ σοῦ φιλῶ τὸ χῶμα με εἰλικρίνεια κ' ἐγὼ κ' ἀπλώνω τὰ χέρια και σοῦ ζητουλεύω τῆς σκέψης μου τὸ ξελαγάρισμα και τοῦ πνεύματός μου τὸ φτέρωμα.

«Θέλω στερεὸ τὸ νοῦ μου κ' ἀντισμένη τὴ σκέψη μου νῆχω σὸν ἐμπω στὰ μουσειὰ σου και στοὺς ναοὺς σου· ν' ἀντικρῶσω γαλήνιος τὰ ἡμερα μάτια τῶν ιατῶν σου και τὰ χαμόγελα τῶν ἀθανάτων σου.

«Ὡ, θέλω ἀκέρια τὴν ἡδονὴν σὸν ξάνοιγμα μιᾶς πολυκίνητης εἰκόνας ἐνὸς Δαίβ και θέλω ἡ μουσικὴ τοῦ Ὁρφέα ἐμπρὸς στοῦ Ἄδη τὰ κατώφλια, ἡ ξαναζωντανεμένη ἀπὸ ἓνα Μασσενὲ νὰ με συνιρίψει σὸν τὴν ἀκούσω.

«Θέλω σὸν κάστρα σου τὰ ἱστορικὰ ν' ἀνέβω ν' ἀντικρῶσω παραδόξαι ἀνατολῆς και πρωτόδοτοι δῶσες, θαμπῆς και μυστικῆς, πὸν δὲ θυμίζουσι τὸν Τόπο πὸν ἔζησα και θέλω ν' ἀντλήσω τὴν ἐμπνευση ἀπὸ κοθεὶ πὸν τὴν ἀντλήσαν ὅλοι οἱ μεγάλοι σου πλάσται.

«Θέλω σὸν περιβόλια και σὸν πάρκα σου ἀνάμεσα νὰ αἰστανθῶ τὶς πολύμορφαι ἐκδηλώσαι τῆς Τέχνης, ἀπ' τὸ σάτυρο με τὰ τραγῶν ποδία ὡς τὴ βασιλισσα με τὴ μεσαιωνικὴ ντυσιὰ και θέλω ὅλες οἱ μαρμαρίναι συμφωνίαι νὰ μοῦ δώσουν τὸ οἰγηλὸν ἄσμα και τὴ βουβὴν ᾠδὴν.

«Και κίτου ἀπ' τὰ γιοφύρια τοῦ πολυθρόλου Σηκουάνα, θέλω, περνώντας με τὸν ἀιμὸ, νὰ συλλάβω τὰ μεγαλόπρεπα μνημεῖα, πὸν εἶναι στημένα σὸν ἀπὸ κάποιους κύκλωποι, κίτου ἀπ' τὶς τρανῆς κამάρες, τοὺς θόλους και σὶς ἐμπαισιές.

«Και θέλω τώρα νὰ διαβάσω ξανά και νὰ αἰσταντῶ τὴν ἀλλόκοτη μουσικὴ τοῦ ἀθλοῦ Verlaine και τὸν νόνο—ὦ τὸν νόνον ἀδερφό τοῦ φρικιασμένου Baudelaire.

«Νὰ πιάσω τὴ θεία κ' αἰθέρια ἔκφραση τοῦ θείου κ' αἰθέριου Mallarmé με ὅλους τοὺς γαλανοὺς ἀγγέλους και ν' ἀκολουθῶσι τὸν Leconte de Lisle, πανώριον ἐκεῖνο βέβηλο, σὶν ὁρμὴν του—δρμὴ πὸν συνιρίθοντας δημιουργαί.

«Τίναξε τὶς ἀράχνας ἀπὸ τὸ πνεῦμα μου, κάνε με νὰ λογομνησῶ τὶς τραγωδίαι τῆς ζωῆς μου και δόσε μου τὴ δύναμη νὰ μὴν κλαίω ὅπως τώρα γιατί τρομάζω, και θὰ σοῦ προσφέρω σὲ ὅλους σου τοὺς βωμοὺς θυσιῶν ἀπὸ τὴν ἀγνή ψυχὴ μου, ὅλες τὶς ἀρετῆς πὸν ξεγλύτωσαι ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς γκρεμνοὺς και τὰ βάρυθρα πὸν μ' ἀνοιξεν ἡ σκληρὴ κοινωνία νὰ διαβῶ και τὰ διάβηκα ἄσπιλος.

Πυρίσι, Ἄπριλις 1907

Σ. ΣΚΙΠΗΣ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ

Ἄγαθὴ μου «Νουμά»,

Ἄφορμὴ σὸν γράμμα τοῦ Ἑφταλιώτη μας γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Βερναρδάκη, σοῦ γράφω σήμερα τὰ λίγα τοῦτα λόγια, πὸν σὸν μπαγατάικα ἔρχονται τώρα, ὕστερ' ἀπ' ὅσα δημοσιεύθηκαν σὶς φημερίδαι κείναι τὶς μέραι.

Ὁ Βερναρδάκης πέθανε σὶς 12 τοῦ Γενάρη, Παρασκευὴν μέρα, και μεῖς ἐδῶ, σὸν Μεσαγρὸ τουλάχιστο, τὸ μάθαμε Σάββατο βράδυ, νύχτα μάλιστα· παραξένο ἀφτό, ἀφτό κίτοπι βεβαιωθήκαμε πὸς ἀπὸ τὴ Μιτυλήνη εἶχε σταλθεὶ εἰδηση σ' ὅλες τὶς κοινότητες τοῦ νησιού. Στὴν κηδεῖα του, πὸν θὰ γινότανε τὴν Κυριακὴ κατὰ τὶς 10 πρὶ μεσημέρι, δὲ μοῦ ἐμνησκε καιρὸς νὰ πάω, ἀν και πολὺ τὸ πεθυμοῦσα, μὰ οὔτε εἶτανε πικ καιρὸς τὴν ὥρα πὸν τῶμαθα νὰ συνεννοθῶ με τὶς ἄλλαι κοινότητες τῆς Γέρας, γιὰ νὰ πάει κ' ἀπὸ δῶ ἀντιπρόσωπος, καθὼς εἶχανε στείλει οἱ μεγαλύτεραι και σημαντικότεραι κοινότητες τοῦ νησιού μας, γιὰ νὰ προσφωνήσουνε τὸ νεκρὸ και νὰ καταθέσουνε στεφάνια σὸν τιμημένον λείψανο τοῦ μεγάλου πατριώτη· κακὴ ἐντύπωση ἔκαμε ἡ ἀπουσία τῆς Γέρας, πὸν μόλις τὴν ἐπαθριανὴν τῆς κηδεῖας ἔστειλε ἄθρωπο γιὰ νὰ πάει συλλυπητήριον γράμμα στὴ χήρα του.

Τὸ λείψανο τοῦ Βερναρδάκη, ἀφτό βαλσαμώθηκε, βάλθηκε στὴ μεγάλη πανηγυρικὴ σάλλα τοῦ γυμνασίου τῆς Μιτυλήνης κ' ἐκεῖ ἔτρεχε, καθὼς σὲ

προσκύνημα, ὅποιος ἤθελε νὰ δεῖ γιὰ στερεὴν φορὰ τὸ μεγάλο νεκρὸ· ἐκεῖ γενήκανε και οἱ προσφωνήσαι ἀπὸ καθηγητῆς και ἀπὸ ἀντιπρόσωπους. Ἡ κηδεῖα του, κατὰ πὸν λένε ὅσοι βρεθήκανε σὲ δάφτη, μήτε γένηκε μήτε θὰ ματαγενεὶ ποτὲ στὴ Μιτυλήνη. Χιλιάδες κόσμος τὴν παρακολουθήσανε. Σπίτια, καταστήματα, μαγαζιά εἶχανε ἀδειασεῖ και κλειστέι, και ὁ κόσμος ἀκρατῆτος χύθηκε στοὺς δρόμους γιὰ νὰ συνοδεύει ὡς τὸ στερεο τοῦ κατατόπι τὸ δοξασιμένον βλαστὸ τῆς χώρας του, τὸ καμπαρὶ τῆς πατρίδας και τὸ ἀνεχτίμητο καφικημα—θαρῶ πὸς δὲν εἶναι ὕπερβολὴ νὰ πει κανεὶς—τοῦ ἔθνους. Οἱ ἀρχῆς τῆς πρωτεύουσας, ὁ μουτσαρίφης με μικρὸ στρατιωτικὸ ἀπόσπασμα, ὁ ἔλληνας πρόξενος ἐπιφορτισμένος ἀπὸ τὴ ἑλλ. κυβέρνηση, οἱ ὑποπρόξεναι ὅλων τῶν Δυναμιῶν (*), καθηγητῆς, δασκάλαι, και μαθητῆς, τραπεζίται, ἐμπόροι, τεχνίται, ἰργάται, χαμαληδαι μικροὶ μεγάλοι, ὅλοι φιλοτιμηθήκανε νὰ δεῖξουνε τὴν ἐχτίμηση και τὸ σεβασμὸ πὸν πρέπει νὰ χρωστῶνται ἀπὸ ἄθρωπότητα σὲ μεγάλα και σοφὰ πνεύματα πὸν τὴν ἐφωτίζουσι και τὴν καθοδηγῶσι. Ὅλοσ ὁ κληρὸς τῆς πόλης και τῶν περιχώρων με τὸν ἀγαπητὸ μας Δεσπότη και με τοὺς ψάλται προπορεύοντανε, ἐνῶ πίσω ἀπὸ τὸ νεκρικὸ κρεβάτι, πὸν τὸ σηκώνανε ἔφοροι και καθηγητῆς, ὅλες οἱ μουσικῆς τῆς πόλης—25 ἀπάνω-κάτω ὄργανα, παιανίζανε νεκρικῶ. Οἱ τιμαῖαι ὅλων τῶν προξενείων και ὅλων τῶν καϊκιῶν μέσα σὸν λιμάνι εἶτανε μισοκίττοι, τὰ μπαλκόνια τῶν ξενοδοχείων και τῶ σπητιῶν ντυμένα με μαζορεσ κίττοι, μαθροντυμένα ὡς και τὰ φανάραι τοῦ φωταίριου μέσα στοὺς δρόμους πὸν εἶχανε κ' ἀνκμμένα.

Ἡ νεκρῶσιμη ἀκολουθία ψάλλθηκε στὴ μεγάλη νεόχτιστη ἐκκλησιὰ τοῦ Ἁγ. Θεράπη. Ἐκεῖ μίλησε ὁ γυμνασιάρχης κ. Ὀλύμπιος πλέκοντας τὸ ἐγκώμιον τοῦ σοφοῦ ποιητῆ. Μερικοὶ εἶπνε—κίποιος μάλιστα και τὸ δημοσίεψε σὲ τυμυρναϊκὴ φημερίδα—πὸς ὁ κ. γυμνασιάρχης «ὑπερέβη τὰ ἐπικαμμένα», πὸς τὸ παρακαλε δηλαδὴ, γιατί μέσα σὲ τὸσα παινέματα τοῦ πεθαμένου, εἶπε και πράματα πὸν

(*) Τὴν πληθ. γενικὴν δυναμιῶν, τὴ μεταχειρίζεται συχνὰ ὁ λαὸς ἐδῶ στὴ φράση «Κίποι τῶν δυναμιῶν», σὲ θέλει νὰ φανερῶσι θεμικῶ, ξίμπισμα κτλ. Τὸ πῆρε βέβαια ἀπὸ τὸ τροπαίον τῆς Μ. Σαρκοστῆς: «Κίποι τῶν δυναμιῶν μεθ' ἡμῶν γενεῶν κτλ.», καθὼς πῆρε τὸ ζωὴν χαριστέμενην ἀπὸ τὸ ἀνακτίμιον τροπαίον και τὰ τῆσαι. Δὲ μοῦ φαίνεται ἀπικμο τὴ γενικὴ ἀρτὴ νὰ τὴν καθιερώσουμε γενικέθοντῆς τονε. Μὰ γι' ἀφτό ἔε ἀπορρίψουν οἱ μεγάλοι μας.

δοῦ και γιὰ δάφτη φρόντισε ἡ Ἄννα. Ἐῦπνησε ὅμως π Κουφῆς, ἐπειδὴ ἔτσι τὸ φέρανε και κινούρια περιστατικά, εἰδεμὴ μπορούσε νὰ πάθαι ὅ τι θέλεις ἡ Κατινούλα, δὲ θὰ ἴδρωσε τάφτι τοῦ ἀγαθοῦ τοῦ νιού, τοῦ ἰσωτερικοῦ μας. Ὅπως εἶπαμε ἡ Ἄννα σὲ Παρίσια. Τὸ θέλησε φαίνεται ὁ κ. Μπούνιος, πὸν ἄφησε τὸν Ἄντρεα νὰ πάρη τέτοιο γιατρό. Ἐφθ θεοῦ, πὸν τουλάχιστο θεράπευε καλούταικα τὴν πληγὴν ὅσω ἀπὸ τὴν πληγὴν δὲν τὸν ἐμελε γιὰ τίποτα, δηλαδὴ μήτε τοῦ περνοῦσε πὸς ἔπρεπε νὰ κοιτάξῃ. Ἀφτό ἴσια ἴσια λέγαμε μιὰ μέρα ἡ Ἄννα και ὁ Ἄντρεας. Συλλογιστήκανε νὰ παρακαλέσουνε τὸν κ. Κλυζιού, νὰρτῆ νὰ ρίξῃ μιὰ ματικ. Ουμᾶται ἴσως ὁ ἀναγνώστης πὸς τοῦ εἶχανε μνησῆσι στὴν ἀρχὴν τοῦ χειμῶνα, τὴν ὥρα πὸν ἐφεβγε γιὰ τὸ σταθμὸ. Πῆγανε τότεσ στοῦ κ. Μπούνιου. Γιατὶ νὰ μὴν ξαναπάνε στοῦ κ. Κλυζιού; Ὁ πρῶτος δάχτυλο δὲν κούνησε· γιὰ σίγουρο πὸς θὰ τὰ διορθῶση ὅλα ὁ δέφτερος.

Ὁ κ. Κλυζιού, γιατρός σὸν Νοσοκομειο και τοῦτος, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Γιατρικῆς, καθηγητῆς σὸν Πανεπιστήμιον, γνωστός και περίφημος, εἶτανε χαρακτήρας ἀπὸ τοὺς σπάνιους, ὅσο γίνεται ἀκερδῶσκοπος, τίμιος, ντόμπρος και γενναῖος. Ἡ καρ-

διά του μάλαμα. Στὸ νοσοκομειο του, ὅταν τοῦ δείχτανε τὸ πρῶτὶ τὶς ψεῖναις θερμοκρασίαι, ἀν και τὸ ἔξερε πὸς οἱ δαχτυλικτικῆς, ὅπως εἶχανε παραγγελια νὰ τὶς μετροῦνε οἱ νοσοκόμαι, εἶναι πάντα τῆσσερα ἡ πέντε δέκατα βαθμοῦ ἀνώτεροι ἀπὸ τὶς ἐξωτερικῆς, δὲν μπορούσε νὰ κρατηθῆ, μέσα του ἀνησυχούσε. Ἄς και τοὺς εἶχε τοὺς ἀρρώστους γι' ἀδέρφια. Ἰσως κίσλας ἀπὸ τὴν πολλὴν του τὴν ἀφοσίωση στοὺς παθιασμένους, ἴσως νὰ τὰ χειροτέρεθε κάποτεσ τὰ πράματα στὴ διαγνώση του. Φοβότανε τὸ κακὸ και τὸδδλεπε προτοῦ ἀκόμη φανερωθῆ. Μόνο γιὰ τὸν ἑαφτό του δὲν τὴν ἐνοίαζε. Μιὰ φορὰ, τὶς σκόλες, ταξιδέθοντας πεζὸς μ' ἓνα συνάδερφό του, κιντύνεθε τὴ ζωὴν του γιὰ νὰ γλυτώσῃ ἓνα χωρικὸ. Μεγάλαι καλοσύνη ἔγραφε τὸ ἡμερο τὸ πρόσωπό του· ἐφεγγε ἀπάνω και τὸ ἡσυχὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης και τῆς διάνοιας. Ἀδύνατο νὰ μὴν τὸν ἀγαπήσῃς και με τὴν ἀγάπη ἐνοιωθεσ συναμα πὸς σοῦ καταπράννε τοὺς λογισμοὺς σου, ἀμα κουβέντικῆς λιγάκι· μαζί του, ὁ φιλοσοφικός του ἔνοῦς.

Λαμπρὰ διάλεξε λοιπὸν ὁ Ἄντρεας γιατρό γιὰ τὴν Κατινούλα. Ἐπρεπε ὅμως πρῶτα νὰ μιλήσῃ τοῦ κ. Κουφῆ. Σάββατο, δεκαεννιά τοῦ Σποριά, τὸν πῆρε σὸν ἰργαστήριον του και τοῦ εἶπε πὸς ἡ ἀδερφῆ

του κ' ὁ ἴδιος τὸ νομίζουσε φρόνιμον νὰ συμβουλευτοῦνε, ὅχι βέβαια πὸς ἄξιο, μὰ πὸς ἡλικιωμένον μάστορη, πὸς στοχαστήκανε τὸ φίλο τουσ τὸν Κλυζιού, γιατί, πρόστεσε ὁ Ἄντρεας ὀρθὰ κοφτα, ὕστερσ ἀπὸ τὰ φερσματα τοῦ Νοσοκομείου, ὕστερσ ἀπὸ τὴ βίαση—και χαμογέλασε—δὲν ἔχει καμιά μπιστοσύνη σὸν κ. Μπούνιο. Χαμογέλασε γλυκά και τὸ γιὰ προυδάκι, χωρὶς νὰ διαμαρτυρηθῆ, χωρὶς νὰ τοῦ ἐναντιωθῆ σὲ τηλεφάτῃα του τὰ λόγια. Μήπως δὲν τὸν ἔξερε τὰχα τὸν παραφέντη; Πὸς νὰπορήσῃ γιὰ τὸ λόγον; Θιξέψῃσε μονάχα πὸς γιὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὸν Μπούνιο, ἔπρεπε καιτὶ νὰ βρῆ—και τὸ βρῆκε, λέγοντας πὸς δὲν πειραξέι νὰ φωνάζουσε ἄλλο γιατρό, ἐπειδὴ τοντῆς ἀπὸ καιρὸ δὲ φωτοῦσε πικ γιὰ τὴν ἀρρώστη ὁ κ. Μπούνιος. Κ' ἔτσι τὰχα τὸν ἀθῶωνε. Τὸ κατω κάτω χαιρότανε μέσα του ὁ ἀγαθὸς μας ὁ Κουφῆς πὸν θὰ τοῦ δινότανε ἀφορμὴν νὰ γνωρίσῃ και ἄλλη σημαντικὴ ἰσοχότητα.

Ὁ Ἄντρεας μῆνησε ἀμέσως τοῦ Κλυζιού, γιὰ συνάντηση σπῆτι τους. Ἐλαβε τὸ γράμμα ὁ γιατρός τὴν κεριακὴν, δὲν τοῦ ἀποκρίθηκε ὅμως τὴν ἴδια μέρα, ἐπειδὴ τὴ δεφτέρη, τὰπόδειπνο, εἰκοσι μιὰ, ἐμελλε νὰ ἰδωθῶνε σὲ μιὰ φιλαθρωπικὴ Ἐταιρία ὅπου εἶτανε ἀντιπρόεδροι κ' οἱ δύο τους. Πῆγε ὁ Ἄν-

τάχατες δὲν ἔπρεπε νὰ πεί· εἶπε λ. χ. πὺς αἰεὶ δ-
 σους διαγωνισμοὺς ἀπερρίφθησαν τὰ ἔργα τοῦ Βερ-
 ναρδάκη καὶ ἐβραβεύθησαν ὑπὸ τῆς ἐπισήμου κριτι-
 κῆς ἄλλων ἔργα, ταῦτα εἶναι θνησιγενῆ συνουθεύ-
 ματα», πὺς «ἐκ τῶν ἑκατομμυρίων ἱαμβικῶν τριμέ-
 τρων, οἵτινες ἐγράφησαν ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἑλλήνων,
 μόνον τὰ ἔργα τοῦ Βερναρδάκη ἀναγινώσκων τις αἰ-
 σθάνεται, ὅτι ἀναγινώσκει ποιήματα»—δὲν ἔχει μὴ
 φαίνεται ἄδικο σ' ἀπὸ τὸ κ. γυμνασιάρχης, ὅσα μάλ-
 λιστα πίσω ἀπὸ τὴ λέξη ἐγράφησαν προστέσουμε :
 σὴν καθαρέβουσα.—πὺς χαρακτήρισε τὴ νεώτερη
 ἑλληνικὴ γενεὴ ἀνεργάτιστον κοινωνίαν καὶ βατο-
 πληθῆς καὶ ἀκαθεστρεβῆς καὶ ἀκόμη δυστυχῶς τόσον
 παρθένον δάσος τῆς ἀμαθείας» καὶ πὺς «ἀγνώμων
 εἶναι· ῥύσει καὶ ἀνάσθητος ἐξ ἀπαντος ὁ ἑλληνικὸς
 λαὸς» κτλ. Δὲ διαβάσαμε τὸ λόγο τοῦ κ. Ὀλύμπιου
 καὶ γι' ἀπὸ δὲν μποροῦμε νὰ φέρουμε δὴ καμιά κρί-
 σιν· μὰ ἡ γενικὴ ἰδέα εἶναι, ὅταν πὺς μᾶς διαβεβαίω-
 σανε ἀξιοπίστα πρόσωπα, πὺς ὁ λόγος τοῦ εἶτανε
 ἀντάξιος τοῦ ἀντρός πὺς ἀνάλαβε νὰ παινέσῃ, καὶ
 μῆς δὲν μποροῦμε παρὰ νὰ τὸν εὐχαροῦμε.]

Συγκινητικὸ ποιηματάκι ἀπαγγεῖλε σὸν τάφο
 τοῦ Βερναρδάκη ὁ καθηγητῆς κ. Μ. Ι. Μιχαηλίδης
 πὺς εἶτανε καὶ στενὸς προσωπικὸς φίλος τοῦ μακαρί-
 τη. Κατόπι τὸ νεκρικὸ σεντόνι κατεβίχθη μετὰ
 στὴ γῆ καὶ τὸ χῶμα τὸν ἐτέκεσε γιὰ πάντα, ἔ-
 φτὸν πὺς μέσα σὲ μισὸν αἰῶνα σκεδὸν πὺς βραστάζε
 ἡ πνευματικὴ του δράση, ποῖος ζέρει πόσα ἄλλα σπου-
 δαιότερα δὲ θάφερνε σὸ φῶς κεντὰ σὴν ἀξιοσίβη
 σὴν ἀληθινὰ ἔργασίᾳ του, ἂν ἡ «Ἀχλαδερή» του
 τὸ ἄγρον κείνο χτῆμα, στὰ μέσα τοῦ κόρφου τῆς
 Καλλονῆς, κεντὰ σὴν ἀρχαία Πύρρα, δὲν τοῦ κα-
 τάτρωγε τὰ καλύτερα χρόνια τῆς ζωῆς του καὶ τῆς
 πνευματικῆς του δράσης.

Ὁ τάφος τοῦ βραβεύεται σὸ νεκροταφεῖο τῆς
 Μιτυλήνης πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸ μέρος τῆς πόλης, σὲ
 ἀψηλὸ καὶ ξέφανον τόπο. Ἐκεῖ θὰ τοῦ γενεῖ καὶ
 μαρμάρειο μνημεῖο ἀπὸ τὴν Κοινότητα Μιτυλήνης,
 πὺς θαροῦμε πὺς παραγγελλῆται κίελας.

*

Ἐδῶ καὶ δὺς μῆνες ἀπὸ νῶ κάτω τοῦ γέννηκε φι-
 λολογικὸ μνημόσυνο σὴν Μιτυλήνῃ, μέσα σὴν σάλ-
 λα τοῦ γυμνασίου· μίλησε ὁ κ. Μ. Ι. Μιχαη-
 λίδης καὶ τὴν βυβλίαν του τὴ δημοσιέβει τώρα
 σὴν «Ἀρμονίαν» τῆς Σμύρνης μὲ τίτλο «Βίος καὶ
 ἔργα Δ. Βερναρδάκη». Σωστὰ καὶ βαρῆ ὅσα λέει ὁ

κ. Μιχαηλίδης γιὰ τὸ μεγάλον ἄντρα, ἂν καὶ σὲ
 γλῶσσα ὑπερκαθαρέβουσα, γιὰτὶ ὁ κ. Μιχαηλίδης
 οὔτε λόγο δὲ θέλει νὰκούσει γιὰ τὸ γλωσσικὸ μας
 ζήτημα, οὔτε γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς δημοτικῆς
 μας, μολοντὶ τόσο ὁμορφα τὴ μεταχειρίζεται σὲ με-
 ρικὰ τοῦ νόστιμα ποιηματάκια· εἶναι φανατικὸς κα-
 θαρεβουσάνος· τὸ «Νουμά» τὸν ὀνομαζεῖ· εἰθνικὸ
 μίσημα.—Κόρις τῶ δυνάμει!—τοὺς δημοτικιστῆς
 τοὺς μισεῖ. Λυποῦμαστε πὺς ὁ κ. Μιχαηλίδης ἔχει
 τέτοιες ἰδέες, χωρὶς διόλου νὰ μελετήσῃ τὸ ζήτημα
 μαεῖνῶ εἶναι ἐξυπνος καὶ πολυδιαβασμένος ἄθρωπος·
 ἀποροῦμε πὺς μῆς στὴ χρυσὴ καρδίᾳ του—ἀπλοκῆ
 ὅταν τὴν καρδίᾳ μικροῦ παιδιοῦ, ἀληθινὴ καρδίᾳ
 ποιητῆ—μπορεσε νὰ φυλάξῃ καὶ μιὰ γωνίτσα, ἔς
 εἶναι καὶ τόση· δὰ, γιὰ μῆς πρὸς τοὺς δημοτικι-
 στῆς. Ἄν ὁ κ. Μιχαηλίδης μελετοῦσε βαθιὰ τὸ ζή-
 τημα δίχως προκατάληψιν καὶ δίχως τὸ λερωμένο
 καὶ θαμπὸ φρενὸ τοῦ σχολαστικισμοῦ, εἶμαστε βέ-
 βαιοὶ πὺς «εἰλικρινῆς» ὅταν πὺς εἶναι, θὰ μολογοῦ-
 σε τὸ δίκιον μῆς καὶ ἀντὶ νὰ μισεῖ θὰ βλογοῦσε τὸ ἔρ-
 γον τῶ δημοτικιστῶν. Ὁ φανατισμὸς τοῦ ἀπὸ τὸς
 πρὸς καθὲ ἔργον δημοτικιστικὸ τὸν κανε νὰ ὀνομαζεῖ
 «ἐπὶνειδιστον ἔργον» τὴν «Ἱστορίαν τῆς Ρωμοσύ-
 νης», τὸ σοβαρὸ τοῦτο καὶ ἀληθινὸ ἔργον τοῦ Ἰφτα-
 λιώτη μας, σὲ ἔχρησεν τοῦ ἐκεῖ πὺς κανε λόγο γιὰ
 τίς σπουδῆς τοῦ Βερναρδάκη σὴν Σκολῆ τῆς Μιτυ-
 λήνης πὺς διδάσκει ὁ μακαρίτης κ. Μιχαηλίδης, ὁ
 πατέρας τοῦ Ἑφταλιώτη. Ἄς ξαναδιαβάσῃ ὁ κ. Μι-
 χαηλίδης τὸν «Ψευδαττικισμὸν Ἐλεγγον», γιὰ νὰ
 δεῖ πὺς ὁ «ἡγεραιὸς» του, καθὼς ὀνομαζεῖ μὲ ἀφι-
 λεια τὸ μακαρίτη, ἄμα ἀνάφερνε τὸν ὄνομα του σὲ κα-
 νὰ φιλικὸ κύκλον, βροντοφωναζε τὴν ἀλήθειαν, πὺς
 γιὰ δάφτη πολεμοῦμε σήμερον εἰμεῖς, ἂν καὶ τελε-
 φταῖα ὀλοτέλη μᾶς ἀρνήθησε καὶ τίσπεθε μάλιστα
 νὰ γράψῃ ἀπάντησιν σὸ βιβλίον τοῦ Κρουμπάχερ,
 καθὼς ὁ ἴδιος μᾶς ἔλεγε. Δεβόμαστε τὸν κ. Μιχαη-
 λίδην, ὡς καθηγητῆ καὶ μεγάλην ἐχτήρησιν καὶ ἀγάπην
 ἔχομε σὸ ἀτόμῳ του, γιὰτὶ καὶ φίλος μας καλὸς
 εἶναι. Ἀλλὰ θὰ τὸν παρακαλέσουμε πολὺ νὰ δεῖ-
 χνεῖ κάπια μετριοπάθειαν, ὅσα μιλᾷ γιὰ τοὺς δημο-
 τικιστῆδες καὶ τὸ ἔργον τοῦς, ἀφοῦ δὲν καταδέχεται
 ἢ δὲν ἔχει καιρὸ νὰ τοὺς γνωρίσῃ καλὰ ἀπὸ κοντὰ,
 νὰ τοὺς μελετήσῃ.

Ἄλλη φορὰ ἀγαπητέ μου «Νουμά», θὰ σοῦ
 γράψω λεπτομέρειες γιὰ τίς τελεφταῖες στιγμῆς τοῦ
 μακαρίτη ποιητῆ μας, σύμφων καὶ μὲ τὴν ἐπιθυμίαν
 τοῦ ἀγαπητοῦ μας Ἀργύρη, ἀφοῦ πρῶτα ζετᾶσω
 καὶ μαθῶ τὰ καθέκαστα.

Μεσαρῶς (Γέρας) Μιτυλήνης, 30/3/1907.
 Δικός σου πάντα
 Δ. Π. ΑΛΒΑΝΟΣ

τρέας, προέδρεψε ὁ πρόεδρος ὁ ἴδιος ἐκείνη τὴ βρα-
 δεῖα, κ' ἔτσι μπορεσε νὰ τραβῆχῃ μιὰ στιμούλα σὲ
 μιὰ γωνίᾳ τῆς σάλας μὲ τὸν Κλυζίου, νὰ τοῦ δη-
 γηθῇ ὅπως ἔπρεπε τὰ ἱστορικὰ τῆς Κατινούλας.

Κοῦνησε τὸ κεφάλιν τοῦ ὁ γιατρός, συλλογισμένο·
 —«Εἶναι ἡ ἄρρωστη καμιά πολὺ ἀκριβὴ σας;»
 —«Ναί, βέβαια...» Μὰ πὺς νὰ τοῦ ζητήσῃ
 ὅλα; Μιὰ δούλα! Φαντάσου!
 —«Ἐχει πονοκεφάλους;»
 —«Ἐτυχε ἴσια ἴσια νὰ πονοκεφαλήσῃ, τίς προκλλες
 ἡ Κατινούλα.
 —«Ἐχει, ναί!»
 —«Ἐχει πονοκεφάλους, ἔχει κ' ἔμπου θὰ πιά-
 στηκε σίγουρα καὶ τὸ δέφτερον τὸ νεφρὸ τῆς. Δέφτε-
 ρη πνευλονεφρίτις. Τί ἄλλο θέλετε νὰ εἶναι;»

Ὁ Ἀντρέας ἔμεινε ἀποβρόντητος. Δέφτερη πνε-
 υλονεφρίτις σημαίνει θάνατον—καὶ θάνατον πὺς δὲν τὸν
 ἀποφύγει. Ἔτσι, σὲ μιανῆς στιμούλας διαλογοῦ,
 ἀλλάζουσε ἀπὸ ἄκρη σὲ ἄκρη τὰ πράγματα. Μιὰ λέ-
 ξη φτάνει νὰ σοῦ ἀλλάξῃ καὶ τὴ ζωὴ. Δὲν μποροῦσε
 ἀκόμη νὰ τὸ πιστέψῃ ὁ Ἀντρέας ὅπου νὰ δῆ του-
 λάχιστο τὴν ἄρρωστη ὁ γιατρός. Τοῦ πρότεινε ὁ
 Κλυζίους νάρθη τὴ μεθαβριανή, τετάρτη. Ὁ Ἀν-
 τρέας, τὴν τετάρτη δὲν ἀδειάζε· εἶχε κάποιον ὑπο-

χρέωση ἀπαγγεματικὴ ἀπαραίτητη. Ὅτις ὅσο κατὶ
 πὺς σπουδαῖο θαρρῶ νὰ τὴν ἔκαμε νὰ μὴ δεχτῆ τόσο
 γλήγορα τὴ βίβλια, ὁ φέβος μᾶπως καὶ δὲ γελᾷ-
 στηκε ὁ γιατρός, μῆπως καὶ τοῦ τὸ πῆ ὠρισμένα
 τὴν τετάρτη. Μοναχὸς τοῦ ἔβρισκε πρόφασιν νὰ
 κρατήσῃ μέσα τοῦ ἀκόμη τὴν πλάσιν τὴν ἀγαπημέ-
 νην. Συμφωνῆσανε λοιπὸ νάρθη τὸ σάββατον μετημέρι.
 Μόλις γύρισε σπίτι τοῦ σὲ μεσάνυχτα καὶ τὸ με-
 τάνοιως πὺς τῆς γυροῦσε ὡς τὰ τέλια τῆς βδομά-
 δας. Τώρα λαχταροῦσε νὰ μαθῇ. Τὴν τρίτη, μὲ τὸν
 Κουφί, ἀφοῦ τοῦ μολογῆσε τὰ καθέκαστα, τελεφώ-
 νησε τοῦ Κλυζίου. Ἐλεπε. Τοῦ ξανατελεφώνησανε
 τὴν τετάρτη· ἔλεπε καὶ πάλε. Τὸ βράδον, δὸς του
 καὶ ἄλλο τελεφώνημα. Τοὺς ἀπάντησε πὺς πρὶν ἀπὸ
 τὸ σάββατον δὲ γίνεται καὶ ὅλας οἱ ὥρες τοῦ πιασμέ-
 νου. Ὁ Ἀντρέας ἐπίμενε, παρακαλοῦσε τὸν γιατρὸν νὰ
 δῆ τὴν ἄρρωστη ἀμέσως, γιὰτὶ ἂν εἶτανε ἀπὸ πὺς
 ἔλεγε, θὰ μποροῦσε νὰρχίσῃ μιὰ μέρον προτίτερα καὶ
 τὴ χρειαζομένη θεραπεία. Στάφτια τοῦ τελεφώνου
 πὺς τὰ κρατοῦσε ὁ Ἀντρέας κολημένα στὰ δικά
 του, φιλὴ φιλὴ καὶ συλλαβιστῆ, ἀκούστηκε ἡ φωνὴ
 τοῦ Κλυζίου·

—«Θεραπεία ἐδῶ δὲν ὑπάρχει καμιά.»
 Σὰ νῆτρεμε μάλιστα ἡ φωνὴ του, τὸ ὄρος του

Charles Beaudelaire
 Ο ΕΧΤΡΟΣ

Ἡ νόστι εἶταν μοναχὰ μπόρσ σκοτεινισμένη
 Πὺς ὀλίγων ἡλιων εἶδε φῶς κλεφτάτα ἐδῶ κ' ἐκεῖ
 Κι' ἀπὸ βροχῆς καὶ κεραυνοῦς τέτοιο κακὸ ἔχει γένει
 Πὺς κόκκινον σὸν κῆπὸ μου ὀλίγοι εἶναι καρποί.

Κ' ἔφτασα σὸν χινόπωρον τῶν ἰδεῶν ἀγάλη,
 Καὶ πρέπει τὴ δικάλλα καὶ τὸ φτυρὶ νὰ κρατῶ,
 Τὸ χῶμα πὺς πλημύρισε νὰ ξαναμάσω πάλιν
 Πὺς τοῦ ἔσκαψε τρύπας βαθῆς ὅταν τᾶφους τὸ νερό.

Καὶ ποῖος τὸ ζέρει ἂν τὰ λουλούδια αὐτὰ τὰ ὄνειρεμένη
 Θὰ βροῦν ἐδῶ ὅταν ἀμμουδιά πὺς εἶν' ὅλα ξεπλυμένα
 Τὴ μυστικὴ κείνη τροφὴ, ὅπου τὰ ζωντανεῖ;

—Ὁ θλίψη, ὦ θλίψη! Τὴ ζωὴ, ὁ καιρὸς τὴν κρυφτοῦσε
 Κι' ὁ σκοτεινὸς αὐτὸς ἔχτρε πὺς τὴν καρδίαν μᾶς τρώει
 Μὲ τὸ αἷμα εἰμεῖς πὺς χάνομε ἀξίαι καὶ γερούς!

Μετάφρ. ΜΗΤΣΗ ΚΑΛΑΜΑ

Η ΛΑΕΜΗ

II

«Σαχίμπ, γραφτὸ θὰ εἶτανε σὸ ὠροσκοπίον μου
 ἢ πὺς τῆς καρδίας μου ὁ πρίγκηπος ὁ λωτομάτης θὰ
 ἔβλεπε τὸ φῶς πέρα ἀπ' τὸ μαῦρον τὸ νερό, ὅπου
 ἢ τοῦ Σουριά τὸ παρρυένιον ἄρμα τρέχει ὅταν τ' ἀστέ-
 ρια τὰλλα λαμπυρίζουσε σὸν Χιντουστάν τὸν οὐ-
 ρανόν. Δόξα σὸν Καμαντέβα δόξα σὸν ἀνθη-
 στολισμένο τὸ δοξάρι τοῦ πῶχει τὸ φλογισμένο
 ἢ πὺς σάϊτα. Εἶδε ἡ Λαζιμὴ τῆς μοῖρας τῆς τὸ
 ἢ διαλεχτό, καὶ ἔλλαξε ὁ κόσμος γύρω τῆς. Ὁ νῶς,
 ὁ ἔλλοτες ἀγαπημένοι τῆς, λὲς κ' εἶναι τώρα φυ-
 ἢ λακῆ, καὶ δεσμοφύλακες οἱ σεβαστοὶ πακῆδες. Μὰ
 ἢ ποῖος θνητὸς καὶ ποῖος θεὸς ἀκόμη καὶ ποῖος θά-
 ἢ νατος τῆς Μοῖρας μας τὴν ρόδα εἰμπορεῖ νὰ στα-
 ἢ ματήσῃ;

«Στοῦ λυχνარიῦ γύρω τὸ φῶς ἡ παγωμένη πε-
 ἢ σταλοῦδα φτερουγίζει. Μὲ μῆς ἀνάβουν τ' ἀσημέ-
 ἢ νια τῆς φτερά, μὰ κείνη, μὲ πρὸς σὴν λάμψιν καὶ σὴν
 ἢ ζεστασίαν, περιφρονεῖ τὸ θάνατον καὶ προτιμᾷ νὰ
 ἢ ζεσταθεῖ καὶ νὰ πεθάνει.

«Σαχίμπ, κρυώνω τοῖμασε τὴ ζεστή σου ἀγκα-
 ἢ λιά».

*) Κοίταξε φυλλ. 242 καὶ 243.

ἔπτο καὶ λυπημένο, ἀπὸ μακριὰ.

Τὴν πέμπτη καὶ τὴν παρασκευῆ, γραμματα τοῦ
 Ἐντρέας σὸν γιατρὸν, ἔτσι, δίχως λόγο, ἴσως ἐπειδὴ
 νόμιζε πὺς δίνοντάς του καλὰ νῆα τῆς Κατινούλας,
 τὴν γιατρεβῆ. Στὸ μεταξύ, γιὰ νὰ κάμῃ κάτι, διώ-
 ρισε καὶ ὁ Κουφὸς τὸ φουσκωτόπλοιο πὺς εἶχε.
 Δὲν εἶχε ὄλους διόλου ἄδικα. Τὸ σάββατον, ἀπὸ
 κάτω τὰ ἴδια παρήγγειλε καὶ ὁ Κλυζίους. Τὴν καί-
 ταξε, τὴν φηλάφησε. Τὸ νεφρὸ τῆς παραφουσκωμένο.
 Καὶ τὸ ἔμπου τόντις πολὺ, πολὺ! Κλειδωθῆκε
 δὺς δεφερόλεφτα σὺβόλια μὲ τὸν Κουφί. Ὑστερᾷ
 μπῆκε καὶ ὁ Ἀντρέας. Διῶρισε ὁ Κλυζίους πλοσῖμα-
 τα τῆς φούσκας ταχτικά, καὶ νὰ τῆς βαζουσε, ἂν
 εἶναι δυνατό, ἀπὸ τὸ πρῶν ὡς τὸ βράδον, ἀκόμη καὶ
 τὴ νύχτα, ἕνα σακκὶ καουτσούκι νεφρομερῆς μὲ νερό
 ζεστὸ ἐξήντα βαθμῶν, πενήντα γιὰ τὰ πλοσῖματα.
 Κατάλαβε ὁ Ἀντρέας καὶ ἀπὸ τὴν ὄψιν τοῦ γιατροῦ.
 Γι' ἀποφασισμένη τὴν εἶχε. Παράγγειλε, γιὰ νὰ πια-
 ραγγεῖλη, γιὰ τὸ χρέος, γιὰ νὰ μὴν ἀφήσουσε ἀδο-
 κίμαστο τίποτις. Ὅταν τὸν ξεπροβόδεψε ὁ Ἀντρέας
 σὴν ἀλλεῖαν, τοῦ εἶπε ὁ Κλυζίους πὺς ἴσως εἶναι μὴ-
 νάχα ὑπεραίμαση τοῦ νεφροῦ καὶ θὰ φανῇ σὲ καμιά
 δεκαπενταριά μέρες ἀπὸ τὸ σακκὶ μὲ τὸ ζεστὸ νε-
 ρό, γιὰτὶ πιθανὸν καὶ νὰ ξεφουσκώσῃ τὸ νεφρὸ. Τοῦ